

фантастичну форму, казка повинна поглиблювати у дітей розуміння навколишнього життя, знайомити з природою й суспільством, виробляти розуміння людських характерів і формувати власні якості дитини.

Франко надавав казковому жанру особливого значення у вихованні дитини. Він хотів, щоб казка була для малих слухачів засобом пізнання дійсності. Тому діти знаходять у сюжетах Франкових казок найрізноманітніші вияви життя і самі не помічаючи вчать давати їм оцінку. Читаючи казки Франка, в яких караються пройдисвіти, хижаки і злочинці (Лиси, Вовки, Ведмеді, Сиви), діти одержують моральне задоволення. Вони вчать активно реагувати на будь-яке зло, заподіяне людям, ненавидіти гнобителів, насильників і лицемірів, пронизаються любов'ю і співчуттям до знедолених, що виступають в алегоричних образах Іжаків, Волів, Коней.

Через усі казки Франка проходить ідея боротьби між слабкими і сильними, добрими і злими, чесними і підступними, що зумовлювала і відповідний розвиток подій та їх розв'язку, в якій обов'язково звучить перемога добра над злом і торжествує добре начало.

На матеріалі народної творчості письменник збагатив дитячу літературу низкою цікавих казок, доступних дітям дошкільного віку. Франко є автором таких загальновідомих казок, як «Лис Микита» (1890), «Киця» (1891), «Лисиця-сповідниця» (1891), «Медвідь» (1894), «Лисова пригода» (1894), а також збірка «Коли ще звірі говорили» (1899), яка містить 20 казок, запозичених і перероблених письменником з фольклору інших народів—російського, німецького, індійського, грецького, сербського [2, с. 98].

Висновки. Літературні казки І. Франка естетично виховують дітей дошкільного віку, чому сприяє і їх цікавий сюжет, з гострими конфліктами і раптовими розв'язками, народний гумор і фантазія, що посилюють емоційність сприймання творів, влучні прізвища героїв, що стали прозивними (Лис Микита, Ведмідь Бурмило, Кіт Мурлика тощо). У казках Франка прославляється честь і дружба, взаємопідтримка в обороні скривджених і слабких. Характерно, що казки показують перемогу тих, хто обстоює справедливую справу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література: навч. Посібник / Л. М. Кіліченко. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
2. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література / Л. М. Кіліченко, П. Я. Лещенко, І. М. Проценко. – К.: Вища школа, 1979. – 332 с.
3. Кононко О. Художня література / Олена Кононко // Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. - К.: Ред. журн. "Дошкільне виховання", 2003. - С. 149-152.
4. Павлів І. Літературні казки. Іван Франко—казкар (збірка «Коли ще звірі розмовляли»). Дитинство письменника / Ірина Павлів // Бібліотечка «Дивослова». – 2013. – № 7/8. – С. 41-46

Палій І.

Науковий керівник – к. п. н. Шевченко О.М.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ САМОПОВАГИ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Постановка проблеми. Процеси демократизації й гуманізації в українському суспільстві, інтеграція в європейське і світове співтовариство потребують визначення пріоритетів виховання сучасної молоді на основі гуманістичних цінностей. Це вимагає створення і використання нових виховних технологій, спрямованих, зокрема, на розвиток самоповаги, що включає ціннісне ставлення особистості до себе, позитивне самосприйняття та самоставлення, уміння об'єктивно презентувати себе і свої досягнення.

Мета статті проаналізувати та дослідити соціально-психологічні чинники розвитку самоповаги у юнацькому віці.

Стан дослідження. До визначення сутності самоповаги, особливостей її прояву зверталися мислителі античності (Аристотель, Платон, Протагор, Сократ), середньовіччя (П. Абеляр), відродження (Я. Беме, Е. Роттердамський), нового часу (І. Кант, Г. Гегель), марксизму (К. Маркс), ідеалізму (Д. Юм), християнського ідеалізму (М. Бердяєв, М. Лосський, Д. Мережковський, В. Соловйов). Проблема формування самоповаги молоді посідає важливе місце в творчості українських філософів минулого (І. Калиновський, Г. Сковорода, П. Юркевич). Проблема самоповаги вивчалася й сучасними філософами (О.Золотухіна-Аболіна, В. Лозовий, О. Стасевська, М.Панова, В.Табачковський, М. Тофтул).

Сучасних представників різних психологічних шкіл об'єднує погляд, згідно з яким самоповагу визначають як ставлення особистості до самої себе, так і визнання її оточуючими. Ставлення особистості до себе у контексті «Я-концепції» досліджували Е. Аронсон, Р. Бернс, У. Джемс, С. Куперміт, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, З. Фрейд, Т. Шибутані; стосунків з іншими – В. Блумкін, О. Лазурський, Л. Виготський, С. Рубінштейн; самоефективності – А. Бандура; самоставлення – В. Столін, І. Чеснокова, Р. Шакуров, самосвідомості та самооцінки – І. Дерманова, І. Кон, Н. Лебедева, О. Соколова; самосвідомості – О. Кононко; як складник гідності – І.Бех, Н.Ємузова, О.Чуб.

Виклад основного матеріалу.

Науковим підґрунтям для розгляду означеної проблеми виступили дослідження видатних психологів, у працях яких самоповага розглядається як стійка риса або ставлення індивіда до себе, що виявляється у почутті схвалення або несхвалення на свою адресу, або як судження про власну значущість, що виявляється в настановах індивіда [1].

Пояснення терміну «самоповага» можна зустріти в багатьох психологічних словниках та енциклопедіях. У тлумачних словниках термін «самоповага» розглядається у структурі поняття «гідність» і трактується як «повага високих моральних якостей у самому собі» [3]. У тлумачному словнику з психології вказано, що самоповага має як рівень, згідно з яким людина цінує сама себе і уточнюється, що є високий або низький рівень самоповаги [2].

Проблема самоповаги була поставлена і детально розглянута в теорії А. Маслоу в контексті аналізу проблеми джерел активності особистості, тобто її мотиваційної сфери. Основним положенням концепції була теза про первинне і спонтанне прагнення особистості до самоактуалізації та реалізації свого потенціалу, тобто «бажання стати всім, чим можливо» [7, с. 135]. Зазначена потреба, згідно з автором, є вищою потребою, яка виникає після задоволення потреб більш низьких рівнів. Відповідно, домагання визнання (якщо прирівнювати до нього потребу в любові і повазі), займає не останнє, а проміжне положення в ієрархії. Водночас людина, що самоактуалізується, має високу самоповагу і, при цьому, не настільки потребує любові та поваги з боку інших. Феномени самоактуалізації і самореалізації належать до іншого аспекту самосвідомості, ніж самосхвалення і самоповага й ближче до самоусвідомлення себе як особистості і суб'єкта діяльності [6].

При задоволенні потреби людини любити інших і бути коханою, ступінь її впливу на поведінку зменшується і виникає потреба у самоповазі. А. Маслоу розділив повагу на два типи: самоповага і повага іншими людьми. Перший тип включає компетентність, впевненість, незалежність і свободу. Повага іншими включає в себе престиж, визнання, репутацію, статус, оцінку і прийняття. Задоволення потреби в самоповазі породжує у особистості почуття впевненості, гідності і усвідомлення того, що вона є «корисною і необхідною» [6].

Природа самоповаги, що розглядається як почуття прийняття, розкривається в феноменологічній теорії особистості К. Роджерса. Автор вважав, що самоповага має афективно-мотиваційну детермінацію, а найважливішим мотивом життя людини є актуалізація, тобто збереження і розвиток себе, максимальне виявлення кращих якостей своєї особистості, закладених в ній від природи. Він вважав, що самоставлення проявляється в почутті внутрішнього благополуччя або неблагополуччя індивіда [8].

Центральне місце в теорії К. Роджерса займає «Я-концепція» особистості. При цьому вона відображає не тільки ті характеристики, які людина сприймає як частину себе, а й ті, якими вона хотіла би володіти. Автор акцентує увагу на тому, що ступінь задоволення потреби в позитивній увазі з боку людей відображається в почутті прийняття індивідом самого себе і переживанні того, як його приймають значущі інші. Важливою умовою формування самооцінки, як центральної ланки в теорії особистості, К. Роджерс вважав позитивну оцінку індивіда з боку суспільства та прийнятої ним моралі [8].

На думку Н. Максимчук, І. Палилюцько, юнацький вік характеризується зміною внутрішніх позицій, активним формуванням Я-концепції і є періодом інтеграції у спільноту дорослих.

Особливістю юнацького віку є вразливість і непослідовність у судженнях, життєвих спостереженнях і висновках. У дітей цього віку поєднується висока вимогливість до оточуючих (батьків і викладачів) і некритичне ставлення до себе, власних думок, учинків.

Як зауважує І. Кон у праці «В пошуках себя. Личность и её самопознание», рівень самоповаги і чинники, що впливають на неї, змінюються з віком. На його думку, самоповага у ранньому юнацькому віці значною мірою залежить від умов родинного виховання, стосунків з батьками. «Батьківська турбота і любов сприяють зростанню, а надмірна суворість, часті покарання – зниженню самоповаги. З віком вплив на самоповагу цих чинників, як і шкільних оцінок, помітно знижується. У більшості старшокласників, незалежно від їхньої успішності, рівень самоповаги зростає. Зростання триває і після закінчення школи, коли трудова діяльність перевищує негативний сімейний і шкільний досвід. Утім, як і в дитинстві, зв'язок між рівнем самоповаги і реальними досягненнями є неоднозначним» [5].

А. Реан звертає увагу на той факт, що низький рівень самоповаги може спричинити агресивну поведінку, коли потреба захистити власне «Я», може придушити інші мотиви, а поведінка інших людей сприйматись як загроза, що штовхатиме особистість на необдумані вчинки.

Натомість, В. Гамезо переконаний, що усвідомлення юнаками своєї сили, привабливості формує самоповагу особистості. Це виявляється у високій самооцінці, впевненості у собі чи, навпаки, усвідомлення слабкості викликає замкнутість, песимізм [4].

Важливим чинником у вихованні самоповаги у молоді є формування вимогливості до себе, яка визначає не тільки самопізнання, самооцінку, а й бажання працювати над собою, реалізувати себе, у тому числі й в професійній сфері. Добре розвинена самоповага сприяє позитивному ставленню індивіда до себе і до оточуючих, є складовою успіху в спілкуванні.

Висновки. Самоповагу доцільно розглядати як стійку рису або ставлення індивіда до себе, що виявляється в почутті схвалення або несхвалення на свою адресу, або як судження про власну значущість, які виявляються у настановах індивіда. Відносно сутності самоповаги, виокремлюють два положення, які приймаються більшістю дослідників: самоповага є узагальненим самоставленням, яке, по-перше, є цілісним, одновимірним і універсальним утворенням, що виражає ступінь позитивності ставлення індивіда до власного уявлення про себе; по-друге, інтегрується з окремих самооцінок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : Прогресс, 1986. – 424 с.
2. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / Ребер Артур ; пер. с англ. Е.Ю. Чеботарева. – М. : «Издательство «Вече», 2001. – Т. 2. – 560 с
3. Великий тлумачний словник української мови / укл. О. Єрошенко. – Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. – 864 с.
4. Гамезо М.В. Возрастная и педагогическая психология: [учебное пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов]/М.В. Гамезо, Е.А. Петрова, Л.М. Орлова – М.: Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
5. Кон И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание/ Игорь Семенович Кон. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
6. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу; пер. с англ. А.М. Татлыбаевой. – СПб. : Питер, 2008. – 304 с.
7. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / А. Маслоу. – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
8. Rogers C. R. What understanding and acceptance mean to me / C. R. Rogers // Journal of Humanistic Psychologist. – 1995. – Vol. 35, № 4. – P. 7-22.

Ільків О.

Науковий керівник – доц. Сорока О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ

В умовах європейської інтеграції та глобалізації соціально-економічного, освітнього простору зростає роль корпоративної культури в управлінні навчальними закладами. Бездоганна репутація та конкурентоздатність навчально-виховного закладу на ринку освітніх послуг залежить від рівня сформованості корпоративної культури. Разом із тим, лише окремі вітчизняні освітні установи можуть похизуватися досягненнями у формуванні та ефективному управлінні означеного феномену. Сьогодні в Україні корпоративна культура освітніх організацій базується на суспільних нормах моралі, ділової практики, стан яких обумовлений рівнем економічного розвитку країни.

Теоретичні аспекти корпоративної культури освітніх організацій представлені в роботах М. Галицької, К. Гнезділової, В. Кубко, С. Мисюк, О. Пайгусова, В. Шаповалової та інших. Попри це, питання управління формуванням корпоративної культури залишається відкритим та недостатньо зрозумілим для більшості керівників навчальних закладів, а тому існує нагальна потреба у поширенні інформації про роль корпоративної культури та механізми її формування.

Мета статті – представити наукові підходи до визначення корпоративної культури освітньої установи та визначити чинники, що впливають на її формування.

Термін «корпоративна культура» відносно новий для вітчизняного освітнього простору. Більшість навчальних закладів лише розпочинають формувати власну корпоративну культуру, яка ґрунтується на кодексах етичної та корпоративної поведінки.

Науковці вважають, що «сьогодні існує понад п'ятсот визначень терміна «корпоративна культура», що підкреслює багатогранність цього феномена, але єдиного загальноприйнятого тлумачення наразі немає» [1, с. 28]. Представимо найбільш поширені наукові підходи до визначення цього поняття. Так, зарубіжні дослідники [8] розуміють організаційну культуру як набір прийомів і правил вирішення проблем зовнішньої адаптації і внутрішньої інтеграції працюючих, правил, що виправдали себе в минулому і підтвердили свою актуальність нині. Ці правила і прийоми є відправним моментом у виборі персоналом прийнятного способу дії, аналізу і прийняття рішень. На переконання О. Тарасової [7], корпоративна культура – це система матеріальних і духовних цінностей, які взаємодіють між собою і відбивають індивідуальність організації, виявляються у поведінці, взаємодії і спілкуванні працівників між собою та із зовнішнім середовищем.

У розумінні С. Мисюк [4], корпоративна культура загальноосвітнього навчального закладу є системою норм, переконань, вірувань, очікувань, міфів, ритуалів, свят, що відображають її індивідуальність та відрізняють від будь-якої іншої освітньої установи; а також системою особистих і колективних духовних та матеріальних цінностей, що приймаються та поділяються всіма членами педагогічного колективу. Таким чином, культуру загальноосвітнього навчального закладу варто розглядати, по-перше, як систему колективних цінностей, норм і традицій спільної життєдіяльності учнів і педагогічних працівників, по-друге, як інтегральну характеристику індивідуальності шкільного співтовариства; по-третє, як найважливіший фактор соціалізації учнів.

Окрім цього, слід враховувати той факт, що корпоративна культура освітнього закладу має подвійну природу: з одного боку, це культура досягнення інтересів на ринку освітніх послуг – культура конкурентної